

Maramureșul *și* **MAREA UNIRE**

Se distribuie gratuit împreună cu **Gazeta** DE MARAMUREȘ

1 DECEMBRIE

Cu toată amenințarea mitralierelor ungurești, în 22 noiembrie, se ține la Sighet o impunătoare Adunare Națională, cu peste 10.000 de participanți, care a proclamat alegerea comitetului „Sfatului Național Român”, compus din 34 de intelectuali, în frunte cu dr. V. Chindriș ca președinte. La această adunare au fost aleși și delegații care urmau să-i reprezinte pe maramureșeni la marea adunare de la Alba Iulia.

„A fost ziua cea mai frumoasă, cea mai aleasă a Maramureșului românesc”, așa cum arăta ziarul Sfatul, organul Consiliului Național român din Maramureș: „s-au adunat români din toate satele comitatului, ca la un semn, cu steaguri, cu cocarde în tricolor românesc. Eram adunați 5-6.000 de oameni, fieștecăre cu dor sfânt în inimă. Cu dorul arzător de a arăta lumii întregi că neamul românesc din Maramureș știe să-și croiască viitorul, știe să-și aleagă oamenii și mai ales vrea să dovedească că stă ca o stâncă pe lângă Marele Sfat Național Românesc.

Buna orânduire ce am ținut-o cu toții a fost ca în poveste. Chiar și străinii au recunoscut că ne-am purtat cu toată cinstea. Însuflețirea a fost la culme.

Cuvintele ce s-au spus toate erau rupte din inima noastră.”

În cadrul acestei manifestări înălțătoare a fost ales comitetul Sfatului Național Român, în frunte cu Vasile Chindriș. Același ziar arată că: „și când părintele din Săpânța, Balea, l-a jurat pe președintele sfatului comitatens, dr. Vasile Chindriș, sub steagul și pe steagul românesc, bucuria ne-a fost fără margini. Lacrimi în ochi și bucurie pe fețele tuturor, vestea că se împlinește visul neîmplinit al moștrămoșilor noștri.”

Odată constituit, Consiliul Național Român din Maramureș, a desfășurat o vastă activitate organizatorică, sprijinind prin toate forțele alcătuirea consiliilor

Maramureșul și Marea Unire

CRONOLOGIA UNUI EVENIMENT ISTORIC

Clocotul Unirii s-a resimțit și în zona Târgu Lăpuș. În apelul adresat intelectualilor se arată că:

„Sfatul organizat al neamului românesc vă cheamă imperios la o consfătuire pe ziua de 3 noiembrie 1918, la care să se aleagă consiliul național român, acumă când zbuciumul vremurilor ne-a adus suflul cald al libertății întregului neam românesc”.

Din consiliul național ales la această consfătuire au făcut parte Gavril Buzura, protopopul Ioan Olteanu, George Petrovan, directorul băncii Lăpușana, Clement Petrovan, dr. Ioan P. Olteanu, dr. Iuliu Meca, precum și un număr de 6 țărani. În localitățile cu populație mixtă, ca Baia Sprie, Sighet, Târgu Lăpuș, Baia Mare, Seini, au luat ființă și consilii naționale maghiare. În cartea „Maramureșul și Unirea” se arată că:

„Prin toate satele prin care treceau, delegații au fost primiți cu multă însuflețire de populație, cu urale și strigăte de bucurie: „Trăiască România/Vrem unire cu țara!”.

În Baia Sprie, convoiul de căruțe, peste 200 la număr, a fost așteptat de întreaga populație a orașului, care, în frunte cu protopopul, a ținut să întâmpine maramureșenii. Și, în acest scurt popas, mulțimea a început să murmure: „Hai să dăm mână cu mână/Cei cu inima română/Să-nvârtim hora frăției/Pe păământul României”.

În Baia Mare, delegația a fost întâmpinată pe piața din centrul orașului, de Consiliul național român, în frunte cu dr. Teofil Dragoș, și de celelalte delegații sosite din sudul județului. În acea zi, practic, Baia Mare a reunit delegațiile și aspirațiile românilor din zona Izei, Marei, Vișeu, Lăpuș, Someș și Tisa. A doua zi, trenul purta spre Alba Iulia inimile însuflețite ale atâtor soli ai poporului român, hotărâți să realizeze în fapt visul strămoșilor.

Emoționanta zi de 1 decembrie și șirurile nesfârșite de delegați care curgeau spre Alba Iulia sunt evocate de un articol memorabil intitulat „Învierea”:

„A sosit plinirea vremii! Azi, stea dulce și fermecătoare, îți cunoaștem taina! Azi știm ce-ți era legată venirea!” Azi, cei cărora le aduci spolie, sunt pregătiți pentru primirea ta. Darul tău se revarsă nu numai asupra noastră, ci cuprinde cu razele ei alinătoare de dureri pe toți cei ce-au suferit. Azi, venirea ta înseamnă sărbătoarea tuturor celor asupriți”.

La fel de impresionantă este și descrierea din ziarul „Sfatul”: „și noi alergăm cu toții cu trup și suflet la tine Albă Iulie, să rupem lanțurile rușinoase ale robiei, să manifestăm singurul dor, de a dispune noi înșine asupra soartei noastre, de a fi liberi și uniți”. Documentele vremii subliniază hotărârea fermă a maselor de a fi prezente la Alba Iulia pentru a decide soarta țării: „Mânați de o putere nevăzută, au plecat mii și zeci de mii de oameni spre Alba Iulia.

Au venit din toate colțurile locuite de români (...) ca un simbol, că de acum s-au sfărâmat granițele vitrege pe care zbirii noștri de ieri le credeau veșnice”. Trenurile soseau unul după altul la Alba Iulia, ticsite de oameni care cântau „Deșteaptă-te române!”, „Hora Unirii”, „Pe-al nostru steag”. Membrii C.N.R.C. sosiseră la Alba Iulia încă din 28 noiembrie .

Pentru a doua zi era prevăzută o conferință preliminară a membrilor consiliului și comitetului național. Conferința a avut loc a doua zi și a durat până noapte târziu, sub președenția lui Ștefan Ciceo-Pop.

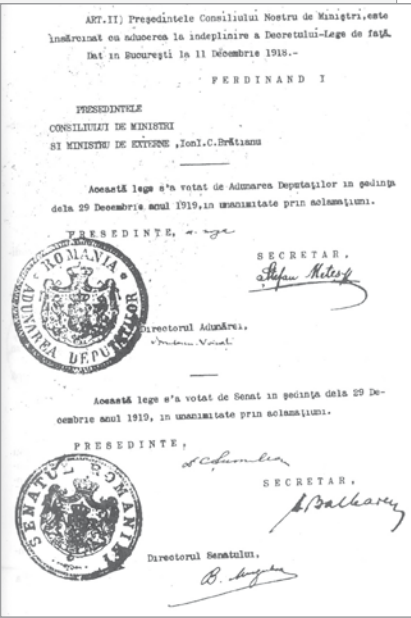
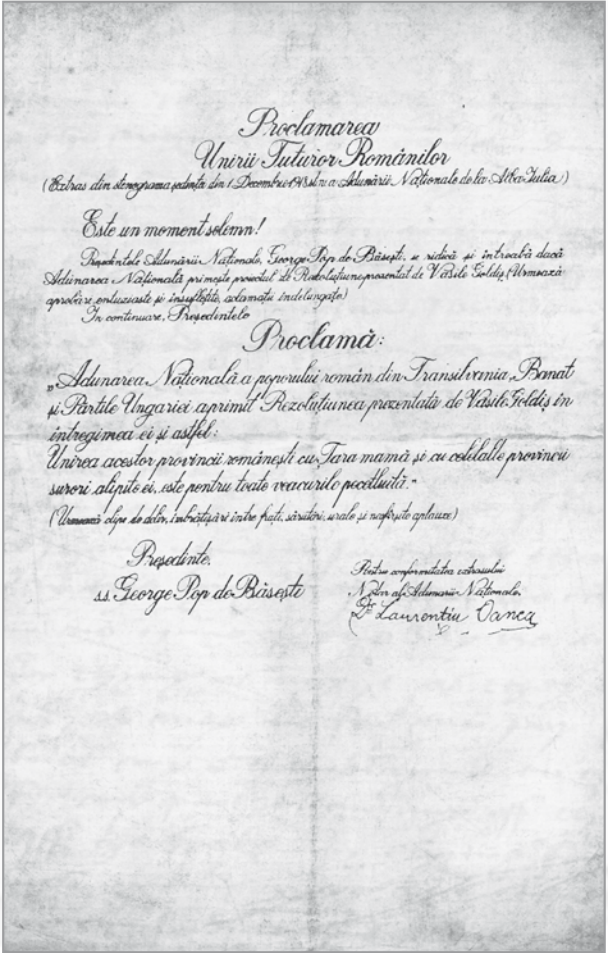
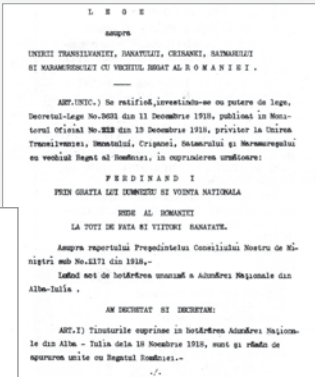
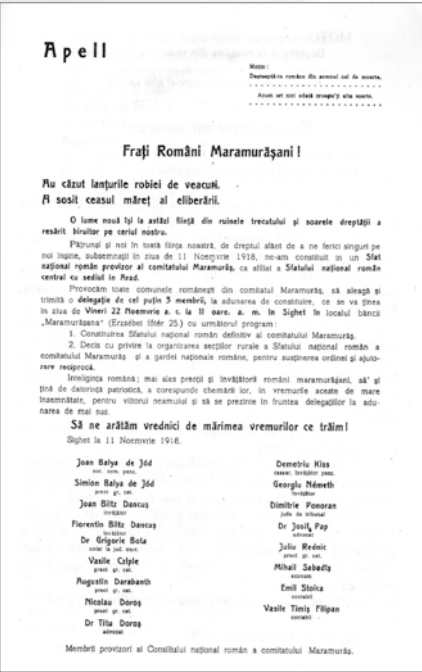

Delegația Ardealului la Alba Iulia

În cartea lui Filipașcu se arată că, atunci când bătrânul Ciceo-Pop și-a terminat cuvântarea cu strigătul „Trăiască România Mare de la Nistru și până la Tisa”, maramureșenii au protestat, strigând că ei n-au venit până la Alba Iulia să pună hotar la Tisa, ci au venit ca să împingă hotarul până la granița Galiției, ca Ro-

mânia să cuprindă între hotarele ei și Maramureșul românesc de peste Tisa. Oratorul s-a reexplicat că se referă numai la ținuturile românești dinspre Ungaria și că Ținuturile românești dinspre Galiția, deși situate dincolo de Tisa, vor aparține României. Ca urmare, oratorul și-a încheiat lămuririle date cu strigătul „Trăiască România Mare, de la Nistru și până dincolo de Tisa!”.

Lista delegaților oficiali cari au luat parte la Adunarea Poporului Român, din 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, ca trimiși ai Maramureșului			
Plasa Ocna-Șugătag		Membrii de drept	
Iuliu Ardelean preot Văleni		Petru Birlea protopop Berbești	
Dr. Ilie Lazăr universitar		pt. preoțime	
Giulești		Ion Biliu Dancuș	
Emil Fucec preot Sârbi		din Sat-Slatina	
Gheorghe Moși proprietar		Grigore Tiplea	
Berbești		clp. Dr. Sabo Aurel	
Gheorghe Nehniș proprietar		Vișeu de Sus	
Călinești		serg. Ion Ivanciuc lapa	
Plasa Sighet		sub let. Florentiu Biliu	
Dr. Vasile Kindriș avocat		Dancuș	
Dr. Gheorghe Birlea medic		Sat-Slatina	
Ilie Filip Apsa de jos		Membrii Marelui Sfat Național Român	
V. Mich lapa		aleși dintre Maramureșeni	
M. Dan Apsa de mijloc			
Plasa Teceu			
Simion Balea		Dr. Vasile Chindriș	
Toader Popp I. Ion		avocat Sighet	
Ion Stan Mihăescu		Ioan Doros protopop	
Ion Ștef I. Gheorghe		Sat-Slatina	
Ion Pop a Tomii		Dr. Salvator Iurca	
toți din Săpânța		avocat Sighet	
Plasa Vișeu		Simion Balea protopop	
Ion Iusco Dolhuti		Săpânța	
Vișeu de Sus		Dr. Vasile Filipciuc cand.	
Găvrila Coman jude		de avocat Petrova	
Vișeu de Jos			
Artemiu Andercu preot			
Vasile Pleș ambii din leud			
Vasile Timiș Filipan Borșa			

„Cu dorul arzător de a arăta lumii întregi că neamul românesc din Maramureș știe să-și croiască viitorul, știe să-și aleagă oamenii și mai ales vrea să dovedească că stă ca o stâncă pe lângă Marele Sfat Național Românesc. Buna orânduire ce am ținut-o cu toții a fost ca în poveste. Chiar și străinii au recunoscut că ne-am purtat cu toată cinstea. Însuflețirea a fost la culme. Cuvintele ce s-au spus toate erau rupte din inima noastră”.

DIN AMINTIRILE PREOTULUI EMIL FUCEC

„Îmi vine greu să rememorez date și fapte legate de primul război mondial. Și aceasta pentru că acest război care a deschis cu lovituri de tun până și ochii celor care mai trăiau în ultimele adieri ale romantismului, acest război pe care abia după aceea istoricii aveau să-i adauge atributul de „mondial” pentru mine a avut un prolog de tristețe și suferință. În 1914 mi-a murit soția și am rămas cu doi copii mici.

Grijilor zilnice legate de creșterea pruncilor li se adăugau cele izvorâte din conștiința mea de român maramureșean, conștiință vibrând la gândul unei posibile eliberări de sub dubla înjosire națională și socială la care era supus poporul nostru de către un imperiu în care numai austriei și ungurii păreau să aibă veșnice drepturi și libertăți.

Și tocmai când îndoilele noastre cu privire la intrarea României în război începeau să se risipească pentru că oamenii politici înțelepți de dincolo de munți și-au dat seama că un asemenea moment apare poate numai o singură dată în viața unui popor și că unirea tuturor românilor va cere jertfe nenumite, în aceste zile de după Sîntămărie, când ne ziceam că în acel an, 1916, vom apuca un Crăciun împreună cu toți care suflau și gândeau românește, atunci am fost obligat să mă înrolez în armata austro-ungară.

Din acel moment, chinurile mele sufletești s-au înmiit, pentru că într-un fel chiar dacă nu mă găseam față în față cu soldații din armata română, am fost trimis în zona Kașovia, simțeam tot amarul participării silnice la o armată care se opunea idealurilor românilor, vedeam și trăiam mizeria de pe fronturi și, cum se întâmplă în asemenea cazuri, aveam sentimentul că tot acest calvar nu se va termina vreodată.

În toamna anului 1917, când revoluția din Rusia a înviorat speranțele de pace și de libertate ale popoarelor, când apăreau tot mai des semnele nesupunerii

la disciplina cazonă, am fost transferat la Timișoara. Aici am stat până în august 1918 când am fost trimis pe frontul din Franța, la Sedan, unde se aflau contingente însemnate de soldați români. M-am conformat ordinului primit. De ajuns la destinație însă nu am ajuns.

La Strasbourg am aflat că armatele imperiale au suferit înfrângeri de nedescris și că soldații organizați după naționalități au hotărât să plece spre provinciile de baștină, unde presimțeau, cu sensibilitatea oamenilor trăiți patru ani în tranșee, că se vor întâmpla lucruri mari.

Cu chiu, cu vai, luând cu asalt trenurile arhipline, am reușit să mă întorc la Timișoara. Orașul era în fierbere. Ordinea cazonă se spulberase luată de vântul revoluției.

Și azi, după 60 de ani, țin minte cum, după ce am coborât din vagonul de marfă în care mă adăposteam, un soldat din garnizoana orașului s-a apropiat amenințător de mine și mi-a zis răstit: „Jos cu coroana!” Mi-am descoperit capul și i-am dat chipiul. A tăiat cu un cuțit coroana, mi-a dat înapoi chipiul și din cauza emoției, n-am fost în stare să-i zic decât: „mulțam”.

Mai țin minte că nu se găsea absolut nimic de mâncare. Bucătarii plecaseră spre casele lor și valurile de soldați care se dădeau jos din trenuri, hămesiți și însetați, erau nevoiți până când prindeam un alt tren să îndure ca și mine o foame cum doar cei supuși asediilor îmi închipui că au mai îndurat.

Cu căruța, cu trenul, cu calul, ba chiar și pe jos am ajuns nesperat de repede acasă, în Maramurăș. Ce pot să vă mai spun este că știrile cele însemnate circulau ca purtate de vânt. Existau unii care lansau zvonuri înfricoșătoare despre viitorul nației românești: că ne va ocupa cutare sau cutare armată, că marile puteri nu vor accepta unirea tuturor românilor sau că, dacă vom

încerca prin propriile noastre puteri, ne vom expune la represalii sângeroase. Dorința de înnoire era așa de mare însă, încât, nici o forță a naturii nu i-ar fi putut opri din drum pe români. Ca și alte popoare, noi ne dădeam seama că trebuie să acționăm chibzuit „acum ori niciodată”, cum ne învață și frumosul nostru cântec de libertate.

S-au ținut adunări populare în tot Maramurășul, adunări despre care aveam cunoștință îndeaproape. Formarea consiliilor naționale românești, a gărzilor naționale și mai ales alegerea liberă, fără de constrângere a delegaților pentru adunarea de la Alba Iulia, sunt momente pe care nu le poate uita nimeni. În satul Giulești s-a ținut o mare adunare populară, adunare cu oamenii de pe apa Marei, unde s-au ales reprezentanții acestor locuri pentru a pleca la Alba Iulia. În total au fost aleși 8 delegați, printre care am avut cinstea și onoarea să mă număr.

Era vreme cețoasă de toamnă când, urmând firul de apă al Marei, am trecut Gutinul, ajungând cu bine la Baia Mare. Aici ne-am întâlnit cu alți delegați de pe Iza și Vișeu, din Firiza și Ferneziu. Tot la Baia Sprie am aflat că fuseseră deplasate la Baia Mare pentru a ne intimida trupe de secui. Dar nici nu ne-a păsă. Am cântat și am jucat bucuroși că Maramureșul este într-un gând și într-o simțire cu toți românii ardeleni.

La Baia Mare am ajuns pe întuneric, dar cu steaguri tricolore în frunte și cântând fericiți Hora Unirii. Odată s-au aprins luminile în ferești și muncitorii mineri au început a cânta împreună cu noi. Când am ajuns la hotelul „Ștefan” unde se aflau adunați corifeii din Baia Mare, unul mai precaut a ieșit afară și ne-a strigat speriat: „Tăceți măi, că aicea-s secuii!” Atunci Lazăr Ilie a strigat: „Măi să nu fim pitici și să nu ne temem. Maramurășenii nu se tem de nimeni și de nimic în lumea asta.”

1918. Episcopul Iuliu Hossu citind hotărârile Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia

Și nici nu era cazul să ne fie teamă pentru că prin oamenii săi, tot Maramurășul mergea să voteze unirea. Ne-am suit în tren fără de păs și am plecat mai întâi la Cluj și mai pe urmă spre Alba Iulia. Trenul mergea încet, mai stătea prin gări, era un furnicar de lume. Oamenii își făceau cruce văzându-ne, cu sarici mițoase, cu plete și cu bărbi, înalți ca brazii, toți unul și unul. Câte unul mai curajos ne întreba sfios:

De unde sunteți, măi uriașilor?
Din Maramurăș, din Maramurăș!

Și cum vă spuneam, la Cluj ne-am unit cu clujenii și am plecat mai departe. La Cucerdea, unde garda națională fusese dezarmată, ne-am dat jos din tren și am repus Consiliul național în drepturile sale. La Teiuș ne-am oprit din nou, am jucat și am cântat cu oamenii care veneau cu trenurile la adunare. Eram atât de aproape de Alba Iulia! Și totuși, unuia din cei care mergeau cu suflul curat să primească împărtașania unirii nu i-a fost dat să-și vadă visul cu ochii. Gloanțele pornite dintr-o mitralieră l-au omorât pe loc pe bărbatul despre care aveam să aflăm că îl chema Ion

Arion. Într-un fel am avut noroc. Dacă gloanțele îl ajungeau pe mecanic, ne duceam în văzduh cu toții.

În Alba Iulia, dacă am sosit, ne-am așezat într-o școală unde am stat până în zorile zilei când, într-o vreme de ploaie, amestecată cu zăpadă, am plecat la adunare. Noi cei de pe Mara și de pe Cosău ne-am pus lângă tribuna de unde a vorbit episcopul Iuliu Hossu, care a povestit tot ce s-a petrecut în adunarea deputaților.

Mulțumiți că s-a făcut treabă bună am pornit îndărăt spre casă. Vestea unirii ne-a depășit în iuțea și cei de acasă ne-au întrebat mulți ani la rând cum a fost drumul spre Alba Iulia și cum au fost cele petrecute acolo.

Anii au trecut, cu bucurii și necazuri, după cum oamenii își rânduiesc soarta. Azi, până și mie, care am 91 de ani, acele vremuri îmi par un vis din cartea de povești a istoriei. Unirea ni se pare firească pentru că noi românii am purtat-o mereu în nădejdea sufletului, împlinirea ei în urmă cu 60 de ani este hotarul pentru a cărui apărare nici o jertfă nu a fost și nu va fi vreodată zadarnică.”

„Și azi, după 60 de ani, țin minte cum, după ce am coborât din vagonul de marfă în care mă adăposteam, un soldat din garnizoana orașului s-a apropiat amenințător de mine și mi-a zis răstit: «Jos cu coroana!» Mi-am descoperit capul și i-am dat chipiul. A tăiat cu un cuțit coroana, mi-a dat înapoi chipiul și din cauza emoției, n-am fost în stare să-i zic decât «mulțam»”.

Emil Fucec

ILIE LAZĂR - MEMORII

Ilie Lazăr, Amintiri, Fundația Academia Civică, 2000, p. 57-60; 64-68

În Maramureș

Sosit în Maramureș, iau contact cu conducătorii poporului român de acolo, raportându-mă la cele petrecute în Bucovina. Îmi arată și ei instrucțiunile primite din partea conducerii „Comitetului național” din Arad. Se hotărăște, conform cu aceste instrucțiuni, organizarea gărzilor naționale, sfaturi sătești și o mare adunare județeană de constituire a „Sfatului național”. În fruntea acțiunii era părintele protopop Simion Balea, un mare român și vrednic om de acțiune. Alături de acest conducător se găseau toți românii buni care erau în județ: Ilie Mariș, Ilie Chindriș, Salvator Jurca, Dr. Titu Doroș, Ion Covaci, Gheorghe Bârlea, toți protopopii și preoții din județ, precum și

Dr. Vasile Filipciuc, Serbu, Emil Stoica și alții a căror nume îmi scapă. Dl. Gavril Juga, un bun român maramureșean, încă nu sosise din captivitate, iar av. Vasile Chindriș a sosit exact în ziua marii adunări județene. Comitetul Partidului național din Maramureș, conformându-se instrucțiunilor primite, a luat măsuri de organizare pe județ.

O echipă permanentă compusă din Dr. Vasile Filipciuc. Serbu, Dr. Gheorghe Bârlea, Iuliu Ardelean. Ion Bîlțu și cu mine, eram tot timpul pe teren, organizând comitetele și gărzile naționale. Simultan am făcut Comitetului Județean și propuneri de delegați pentru Marea Adunare de la 1 decembrie de la Alba Iulia.

În timp ce noi românii organizam satele, ucrainenii se mișcau intens pe valea

Tisei. Ne-au sosit știri că echipa condusă de un locotenent Vorobetz și altul Mayer din Stanislav - foști ofițeri în armata austro-ungară, organizau și recrutau în satele din regiunea Rahău-Frasin. Din informațiile primite ulterior am aflat că ofițerii erau aceiași care intraseră să devasteze și în Cernăuți. De teamă că acești ucrainenii vor veni și la Sighet - ceea ce s-a și întâmplat mai târziu - șefii autorităților maghiare, prefectul Zombori și primarul Kricsfalusay, au convocat pe reprezentanții tuturor naționalităților la o consfătuire. Am luat parte și eu la una din aceste ședințe, la primar în birou. Panica între ei era mare. În același timp se temeau și de venirea românilor. Au hotărât că până ce vor decide cei mari de la Budapesta, să fie încredințat cu comanda gărzilor civile Lt.col. român Ștefan Silea, de iarg. 85 Sighet. Pe lângă aceasta, noi, natural, ne-am organizat aparte în gărzi naționale românești.

Zile mari și înălțătoare erau acelea când ne prezentam în satele maramureșene ca români liberi. Majestuoasă a fost marea adunare a românilor liberi de la Sighet, unde s-a ales Sfatul Județean și președintele lui în persoana d-lui dr. Vasile Chindriș, care abia atunci a sosit și era încă îmbrăcat în uniformă ungurească de „stegar”. Grosul adunării îl formau țărani aduși de mine din plasa Șugatag. Adunarea s-a ținut în curtea casei “Asociației pentru cultura poporului român din Maramureș”.

Primul procuror, Ilyás Andor, a ținut să protesteze în fața unchiului meu. Alexandru Lazăr, amenințându-mă chiar cu arestarea, dacă voi continua cu „agitațiile”. Românii mai moderați ca: Dr. Iosif Pop, Anderco Isidor, Man Aurel, Mihalcea Gheorghe, s-au dus la unchiul meu, rugându-l să mă potolească și să nu mai fac lucruri ca cele întâmplate că „am călcat în picioare, în plină adunare, tricolorul maghiar”. Băiatul unchiului meu, care era șeful judecătoriei din localitate, s-a enervat din cale afară, îngrozindu-se de urmările ce ar putea surveni.

„Zile mari și înălțătoare erau acelea când ne prezentam în satele maramureșene ca români liberi. Majestuoasă a fost marea adunare a românilor liberi de la Sighet, unde s-a ales Sfatul Județean și președintele lui în persoana d-lui dr. Vasile Chindriș, care abia atunci a sosit și era încă îmbrăcat în uniformă ungurească de „stegar”. Grosul adunării îl formau țărani aduși de mine din plasa Șugatag. Adunarea s-a ținut în curtea casei «Asociației pentru cultura poporului român din Maramureș»”.

Ilie Lazăr

Drumul spre Marea Adunare de la Alba-Iulia

După pregătirile în județ au urmat cele în vederea Adunării de la Alba-Iulia. Noi, maramureșenii, ne-am transportat 12 căruțe peste muntele Gutâiului, până la Satu Mare - Țara Oașului, Ugocea și Baia Mare. În fruntea noastră erau bătrânii protopopi Bârlea, Doroș, o mulțime de preoți, avocați, medici, studenți și fruntași. O parte din delegați au plecat cu trăsuri spre Năsăud.

Întâlnirea căruțelor a fost în satul meu, Giulești. De aici, Baia Mare, călătoria a fost un triumf. Ce păcat că nu s-a păstrat în acele vremuri nici o fotografie. La marginea pădurii, deasupra Băii Sprie, delegația maramureșeană a fost întâmpinată de o echipă de doamne și domni cu steaguri, în fruntea cărora era familia părintelui protopop Anca din Baia-Sprie. După o odihnă de vreo oră, ne-am continuat drumul spre Baia Mare, unde am fost primiți de intelectualii români în frunte cu părintele protopop Brebanu.

La restaurantul Ștefan a avut loc o masă mare de înfrățire între intelectuali și țărani. Îmi aduc aminte că vecinul nostru din Giulești, „Toderici”, care ne-a adus cu căruța și care avea o iapă năvăasă ținea tot drumul cu glume. În restaurant eram cu toții „claie-grămadă”. Bietul Toderici nu știa ce să facă la masă între atâția „domni”. Îi explicam vecinului Ion că acum începe și românul „domn”. A doua

zi după programul stabilit, plecăm cu trenul decorat cu steaguri și flori, spre Cluj. În gara Ulmeni se atașează trenul nostru, vagonul cu „Badea Gheorghe Pop de Băsești”, președintele partidului național, căruia îi facem o entuziastă primire.

În gara Jibou ne așteptau delegații din Zalău, și Șimleu, iar în celelalte gări: Ileana Mare, Călgău, delegați din județul Someș. Ajungem în gara Dej; unde, în urma unor altercațiuni cu niște soldați secui care retrăgeau spre pusta Ungariei, era s-o pățim; cât p-aci să zvârle cu grenade. Aici, în gara Dej, ne-am întâlnit cu trenul care venea dinspre Bistrița. În acest tren am întâlnit și frați de-ai noștri care veneau din Moldova și care purtau uniformă românească, bunul meu prieten Ghiță Pataky-Văleanu, care cânta de răsunau văile. În gara Apahida a trebuit să stăm mai mult timp, fiind mare aglomerație. În gara Cucerdea-Războieni a fost o încăierare ungurii; aici a căzut bietul plutonier Arion, iar alții au fost răniți. Noi am scăpat ca prin minune. În gara Teiuș am strâns lume multă și ne-am dus la vagonul lui „Badea Gheorghe”, unde am manifestat pentru Președintele Partidului Național, care avea pe atunci peste 80 de ani.

Sosirea la Alba-Iulia a unei mulțimi neprevăzute până atunci ne-a impresionat mult. Nu este cazul să descriu această măreață demonstrație a poporului ardelen, fiindcă au descris-o iluștri mănunchi ai condeiului în cele mai mici amănunte. Eu voi arăta doar ce s-a pe-

trecut în jurul nostru; actele la care personal am avut fericirea să iau parte. Eu am reprezentat la această Mare Adunare plasa mea de baștină Șugatag-Maramureș, cu „credențional” (cum i se spunea) în regulă, așa că am fost unul dintre „deputați” cu drept de vot în Sala istorică din Cetate, unde s-a votat Marea Unire.

Acesta este primul mare act politic la care am avut cinstea - deși încă tânăr - să iau parte. Marea Adunare a prezidat-o Președintele Partidului Național, Gheorghe Pop de Băsești, secondat de toți episcopii, de Comitetul Național compus între alții din Teodor Mihali, Ștefan Cicio-Pop, Vasile Goldiș, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voievod, Aurel Vlad și întreg biroul.

În sală, au fost prezenți și reprezentanții tuturor provinciilor românești. Când au apărut reprezentanții armatei române, generalul Lecate și aviatorul Peneș, entuziasmul a atins culmea. Ședința o deschide octogenarul președinte Gheorghe Pop de Băsești care, după ce rostește cuvintele: „acum, Doamne, slobozește pe robul Tău, că văzură ochii mei mântuirea neamului românesc...” nu-și poate opri plânsul și nici nu-i în stare să conducă ședința, așa că lucrările le conduce în continuare, în prezența lui, Ștefan Cicio-Pop.

După cuvântările din program, la orele 12 exact, se ridică Vasile Goldiș și citește „Moțiunea” prin care se votează pe vecie Unirea. Votarea unirii și citirea moțiunii s-a făcut de către episcopii Cristea și Hossu în fața poporului imens adunat

Vasile Lazăr

Ilie Lazăr și Iuliu Maniu

Regimentul 14

în Cetatea unde altă dată a fost tras pe roată Horea. După citirea moțiunii, ia cuvântul înțeleptul și marele gânditor politic Iuliu Maniu, care „motivează hotărârile istorice”. Tot ce a urmat după actul oficial al Unirii este descris de autori competenți. Votarea se face într-un entuziasm de nedescris și care nu mai încetează.

Regimentul 14 Roman

La Baia Mare mi se spune că regimentul 14 Roman are ordin să înainteze prin Baia-Sprie spre Sighet. Imediat ce mi s-a comunicat acest lucru, mă prezint d-lui colonel Gheorghiu (zis și Țiganu), comandantul regimentului, căruia îi comunic cele isprăvite de mine la București, îi arăt și hârtiile primite de la Marele Stat Major, și-mi ofer serviciile. Dl. colonel mă invită la popota regimentului unde fac cunoștință cu ofițerii și pe urmă iau parte și la o consfătuire cu privire la planul de înaintare spre Sighet. Dl. colonel Gheorghiu mă prezintă ofițerilor cu care va trebui să colaborez și anume: un domn maior Popovici, căpitanii Luca și Refic (turc), locot. Popescu (care a căzut eroic la Peri) și locot.

Năsturaș și alții. Stabilim planul de înaintare în cele mai mici amănunte. Având în vedere că eram în luna ianuarie, iar șoseaua pe la Crăcești imposibil de parcurs din cauza zăpezii mari, hotărâm înaintarea prin Căvnic. Eu primesc ordin să înaintez cu maiorul Popovici și căpitanul Luca. Fiind zăpadă și prin Căvnic, iar tunurile aproape imposibil de trecut peste deal, cu caii slabi ai regimentului, pornesc înainte la Ocna Șugatag, unde iau contact cu românii refugiați acolo și împreună cu tinerii Pop Mihai, Longin Mihali, Emil Ardeleanu și Vasile Lazăr, mergeam călare prin satele Budești, Sârbi, Călinești și Breb, rechiziționând cele 60 perechi de boi cu care reușim să tragem tunurile și căruțele batalionului [...]

Lupta de la Sighet-Cămară

De aici, de la Ocna Șugatag, compania căpitanului Luca primește însărcinarea să înainteze până în comuna Ferești și de acolo să trimită patrula la Vad și eventual țărani români de încredere și buni cunoscători ai terenului până la Sighet. Comandamentul avea nevoie de informații precise asupra situației

ucrainenilor din Sighet, în cele mai mici amănunte. Se angajează fratele meu Vasile Lazăr ca, împreună cu niște țărani din Giuteffii, să plece la Sighet, îmbrăcați țărănește, parcă ar pleca la „măturie” (târg de săptămână). Vasile Lazăr a reușit pe de-a-ntregul, reîntorcându-se cu informații despre completa situație a dușmanului. Cunoșcând astfel efectivele dușmane și poziția lor, hotărâm să facem un marș de învăluire a angajărilor de la Vad (5 km. înainte de Sighet). Trecem cu compania cpt. Luca, căreia i s-au atașat și flăcăi din Giulești și vreo 5 studenți - peste dumbrava dintre Ferești și Oncești și, de aici, trecem peste râul Iza și prin pădure înaintăm spre Valea Porcului, unde ajungem dimineața către orele 4. De aici înaintăm cu multă prudență, prin grădinile de pe dealul din dreapta șoselei naționale. Operația a reușit, așa că Vasile Lazăr, pe neobservate, s-a apropiat de santinela de pe podul de fier de la Vad, asupra căreia a tras (de lângă căsuța Țiganului). Această descărcare a fost semnalul de atac. Am atacat și capturat garda care era în case, dormind, având un efectiv de 40 oameni, armament complet și două trăsură.

Prizonierii și capturile le-am trimis la Berbești, iar noi am urmărit pe cei ce s-au salvat prin fugă. Lovitura fiind pe neașteptate, n-au avut timp să avertizeze grosul trupelor din Sighet, ca să fugă spre gară și deci au încercat să ne reziste vreo oră la fabrica de cărămizi și la podul „Ronișoarei”. Ajunși la gara mică, cpt. Luca este de părere să atacăm orașul frontal. Eu, în schimb, cred că trebuie să le tăiem retragerea la Sighet.

Căpitanul rămâne la părerea lui, se învoiește în schimb, ca un pluton cu un tânăr sublocotenent, cu fratele meu Vasile și cu mine, să înaintăm la Cămară și acolo să baricadăm șoseaua și linia ferată. Planul este imediat pus în aplicare. Cpt. Luca înaintază frontal cu trei plutoane, având între soldați și pe localnicii Pop Mihai, Emil Ardeleanu și Florentin Biltiu, iar noi, cu plutonul în marș forțat la Cămară pe linia trenului vicinal. Nu facem decât vreo 200 de pași și apare înaintea noastră o locomotivă cu un vagon deschis ca să ne anunțe că trebuie să ne grăbim deoarece ucrainenii fug la gara mare și se imbarcă.

Un transport cu vreo 300 inși a și reușit să scape. Al doilea transport, în schimb, ne-a căzut în sac. Sosiți la locul unde trebuia baricadată și distrusă linia ferată și șoseaua, imediat ne apucăm de treabă, iar cu aceeași locomotivă trimit raportul d-lui cpt. Luca să vină cu forțe mai mari că al doilea transport „ne cade”. După operația de baricadare, exact în dreptul biroului C.F. Maramureșene, am avut încă atâta timp să plasez în poziție pe toți oamenii, prin grădini și o parte din ei pe malul Tisei, înspre Biserica Albă. În momentul

când sosește trenul încărcat, având în vagoanele deschise șase mitraliere gata de tragere, iar pe locomotivă, lângă mecanic, era locotenentul Vorbetz, la cotitura unde erau baricadele, noi îi somăm să se predea, iar ei, drept răspuns, încep să tragă în noi. Noi ripostăm, ei trag din nou. De la noi cade serg. Ilosif Gabor și un altul este rănit. La ei, mult mai mulți. După o oră și jumătate de luptă, încep a se preda în grupuri, iar alții fug spre Tisa, aruncându-se în apă. Între timp au sosit și întăriturile trimise de căpitanul Luca.

După terminarea luptei din piața Cămară, au ordin să se înmormânteze morții, între care și un biet fierar din Bocicoi. Ajuns cu căruța între focuri. Strângem prizonierii și răniții, ne ridicăm mortul și traversăm orașul în sunetul goarnelor, spre spital, unde depunem răniții și pe urmă plasăm prizonierii sub pază.

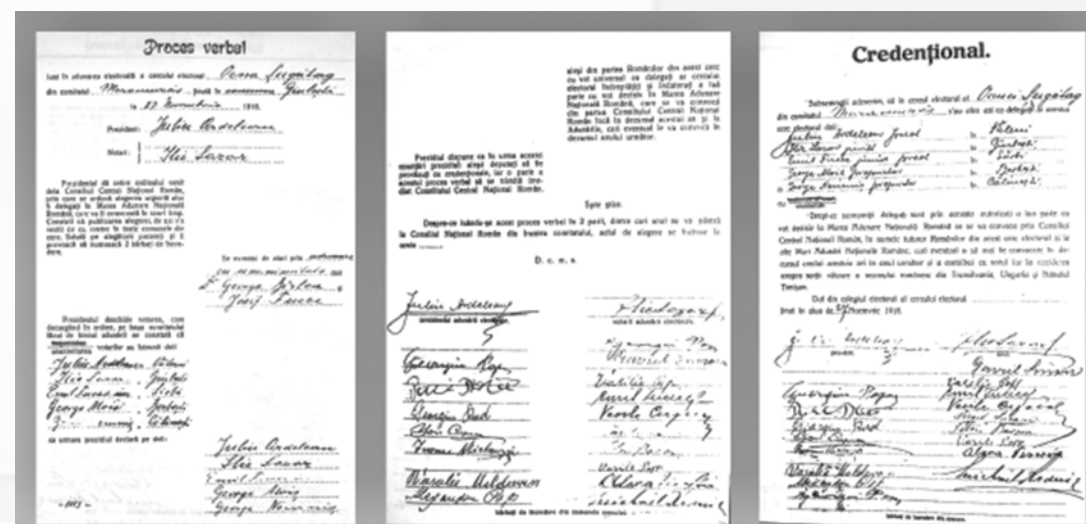
Lume imensă era pe străzi, unii bucurându-se de venirea noastră, alții stăteau indiferenți. Eu aveam în jurul pieptului un tricolor lat și o carabină în spinare. Eram obosit și murdar, fiindcă de trei nopți eram în acțiune și nedormit. [...]

Prizonierii, capturați la Sighet-Cămară, în număr de 337, au fost duși la Comandamentul Diviziei la Dej, de către un pluton de soldați comandați de un sublocotenent și de garda din comuna Săpânța și Giulești de sub conducerea mea. Aceștia au fost primii prizonieri ai armatei române în operațiunile din Ardeal. După trecerea și stabilirea unităților militare prin Maramureș, Consiliul

Dirigent, această emanație a Marelui Sfat, stabilit la Sibiu, a început organizarea administrativă a Maramureșului. Regimentul 14 Român a înaintat spre Peri, unde a dat lupte (aici a căzut locotenentul Popescu). Nu peste mult timp a sosit în Maramureș generalul Olteanu, care comanda un detașament cu care a operat mai departe spre Hust, Craia, Beregasz.

Comitetul Partidului Național din Maramureș, transformat în „Sfat Național”, a început preluarea administrativă a județului, până la numirea prefectului. În jurul acestei numiri au fost divergențe și lupte. Aspirau la această demnitate mai mulți și, fiindcă nu s-au înțeles, încă de la început s-au dezbinat. Pe de o parte Dr. Titu Doroș voia să fie conducător nediscutat, pe de altă parte Dr. Ion Covaci, mare șef de partid, în conflict cu Dr. Vasile Filipciuc, iar familia Mihali, obișnuită cu conducerea permanentă a treburilor județului în toate vremurile, îl susțineau pe devotatul lor, Vasile Chindriș. În plus, erau funcționarii de carieră ostili administrației românești, între care chiar vreo șapte inși de origine română, care mai târziu au și refuzat să depună jurământul.

În această situație fiind Maramureșul, ne-am prezentat d-lui Iuliu Maniu la Sibiu, cerându-i să numească un prefect străin de județ, ceea ce s-a și făcut în persoana marelui român Dr. Vasile Chiroiu, care la recomandarea noastră și-a luat ca sub-prefect pe omul de administrație Gavril Mihali. Eu, după instalarea primului prefect român, am părăsit Maramureșul, plecând la Cluj.

Proces-verbal și Credențional al cercului electoral Ocna Șugatag

George Pop de Băsești a fost implicat timp de peste șase decenii în toate evenimentele politice importante în lupta de eliberare națională a ardelenilor. Meritele sale sunt incommensurabile pe toate tărâmurile activității de emancipare culturală și chiar economică, gândindu-ne la faptul că în 1905, sub președinția sa, a inclus în programul P.N.R. în proprietărea țărânului român. Însăși prevederea din „Testamentul” său și al ficei sale, a înființării unei ferme model în cuprinsul averii sale din Băsești, dar și interesul de a ajuta familiile țărănilor uciși în răscoala din 1907, dovedesc mărinimia sufletului său de creștin. El considera că averea sa aparține neamului. Prin același testament, este prevăzută înființarea Fundației George Pop de Băsești și a ficei sale Elena, care să contribuie la „promovarea culturii poporului român”.

O recunoaștere a vieții sale în luptă și jertfă a fost alegerea sa ca președinte al celei mai importante Adunări din istoria poporului român, care a hotărât și decretat Unirea de la Alba Iulia. La înmormântarea sa nici nu se putea vorbi însă de ridicarea unui monument în memoria lui. În loc să fie petrecut cu onoruri, George Pop de Băsești a fost condus pe ultimul drum cu o ploaie de gloanțe. Abia în 14 aprilie 1923 s-a inaugurat monumentul memorial-funerar, în prezența a peste 15.000 de participanți. Așa, i-a fost respectată ultima dorință a marelui tribun: „să mă îngropați lângă ai mei și în mijlocul poporului cu care am trăit, am muncit și m-a ascultat”. Cu acest prilej i s-a adus și decorația de „membru al Ordinului Coroana României în grad de Marea Cruce”. Monumentul, ridicat de fica sa, este înalt de 2,2 metri, așezat pe un postament de piatră de carieră și are următoarea inscripție: „Aici aș dormi somnul de veci George Pop de Băsești, președinte al Partidului Național Român și al istorice adunări de la Alba Iulia, unde a proclamat unirea tuturor românilor. Născut la 1 august 1835, trecut la veșnicie la 23 februarie 1919, sub gloanțele secuiești, apărât de armata română eliberatoare. Domnul a chemat pe robul său căruia i s-a dat să vadă dezrobirea neamului”. Mormântul se află lângă cele ale părinților și a soției sale.

George Pop de Băsești este descendentul unei familii nobiliare din Băsești. Strămoșul său, Ștefan Pop, fiul lui Dumitru, cumpără în anul 1678 de la contele Tolkoly Imre de Keszmark moșiile din Băsești și Oarța de Jos.

Născut la 1 august 1835, ca fiu al lui Petru Pop de Băsești și al Susanei Pop de Turț, Gheorghe Pop a studiat la Baia Mare și la Academia Juridică din Oradea. Începe activitatea politică în anul 1860, când este ales prim-pretor, iar apoi judecător. În același an se căsătorește cu Maria Losonti, o descendentă de viță nobiliară de la Nușfalău.

În perioada 1872-1881 este deputat în Cehu Silvaniei pentru Camera Deputaților din Budapesta. În 1892 se declară adept al redactării Memorandumului, prin care Partidul Național Român

protestează energic împotriva sistemului de guvernare impus de Budapesta. În 1895 prezidează un Congres al Națiunilor Așuprite din Ungaria și Transilvania. În anul 1902 preia conducerea Partidului Național Român. În anul 1907 lansează, în ziarul «Lupta», un apel pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor de război. Trei ani mai târziu este reales președinte al Partidului Național Român. La 1 decembrie 1918 este președinte al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia. La 23 februarie 1919, la 83 de ani, « Bătrânul Nației » se stinge din viață. Sicriul, așezat pe un car tras de șase boi, înconjurat de 16 soldați, a fost dus spre cimitirul din sat, locul de odihnă al familiei.

La înmormântarea sa nici nu se putea vorbi de un monument funerar, deoarece ploaie de gloanțe a dușmanilor l-au petrecut și pe ultimul său drum.

Dar, la 4 aprilie 1923, este inaugurat monumentul memorial-funerar, în prezența a 15.000 de participanți. Monumentul, ridicat de fica sa Elena, este format dintr-un obelisc de marmură neagră, înalt de 2,2 metri și este așezat pe un postament de piatră de carieră și are următoarea inscripție : « Aici își doarme somnul de veci George Pop de Băsești, președinte al Partidului Național Român și al istorice adunări de la Alba Iulia, unde a proclamat unirea tuturor românilor. Născut la 1 august 1835, trecut la veșnicie la 23 februarie 1919, sub gloanțele secuiești, apărât de armata română eliberatoare. Domnul a chemat pe robul său căruia i s-a dat să vadă dezrobirea neamului ».

Casa Memorială a lui George Pop de Băsești are peste un secol de existență și este unul dintre monumentele care trebuie văzute cel puțin odată de toți românii.

Practic, datorită lui George Pop, Băseștiul a devenit centrul spiritual al județului, dar, tot din cauza lui, în perioada comunismului, comuna era cât pe ce să dispară de pe hartă. Lui George Pop i s-au pus trei capete de acuzare: era moșier, catolic și președinte al Partidului Național Român.

Pentru asta s-a încercat să fie scos din istorie, deși a fost președintele Adunării de la Alba Iulia. Comuniștii nu s-au

mulțumit însă cu atât, au încercat să schimbe numele localității în Livada, dar oamenii n-au acceptat schimbarea. Așa că, s-au gândit să profite de baza materială lăsată de George Pop. Actuala casă memorială a fost primul sediul al C.A.P.-ului din zona Codru. Apoi a avut diferite întrebuințări: fierărie, depozit de îngrășăminte chimice etc.

S-a stabilit inclusiv ziua când să înceapă demolarea. Prin intervenția lui Dumitru Pop, marele folclorist, s-a reușit salvarea casei și transformarea ei în muzeu etnografic al zonei Codru.

Casa Memorială a lui George Pop de Băsești

Vorbind despre monumentele Băseștilor nu putem omite o povestioară adevărată despre stema care tronează pe frontispiciul Monumentului Eroilor din primul război mondial, ridicat în 1934. Este stema României Mari, ce are și ea o istorie a sa. În 1940, când o parte a Transilvaniei a fost cedată Ungariei, ca să nu fie distrusă, stema a fost luată de țărani și ascunsă într-o fântână. După eliberarea Transilvaniei stema a fost pusă din nou la locul ei, dar, după 1948, odată cu instaurarea dictaturii comuniste, a fost păstrată într-un zid, în secret deplin. Abia după 1989, stema a ajuns din nou pe monument.

„TEIUL UNIRII”

„Teiul Unirii” – are o dublă valoare: una bilologică (are peste 200 de ani și e trecut pe lista monumentelor istorice) și una istorică, pentru că sub acel tei s-au luat deciziile importante în ceea ce privește Unirea Ardealului cu România. De asemenea, există o tradiție: cine merge pentru prima dată la acest tei trebuie să pună mâna pe el și să-și pună o dorință. Acea dorință se împlinește.

STABILIREA ADMINISTRAȚIEI ROMÂNEȘTI

Bibliografie: Filipașcu, Alexandru, Istoria Maramureșului, Tipografia ziarului „Universul”, București, 1940

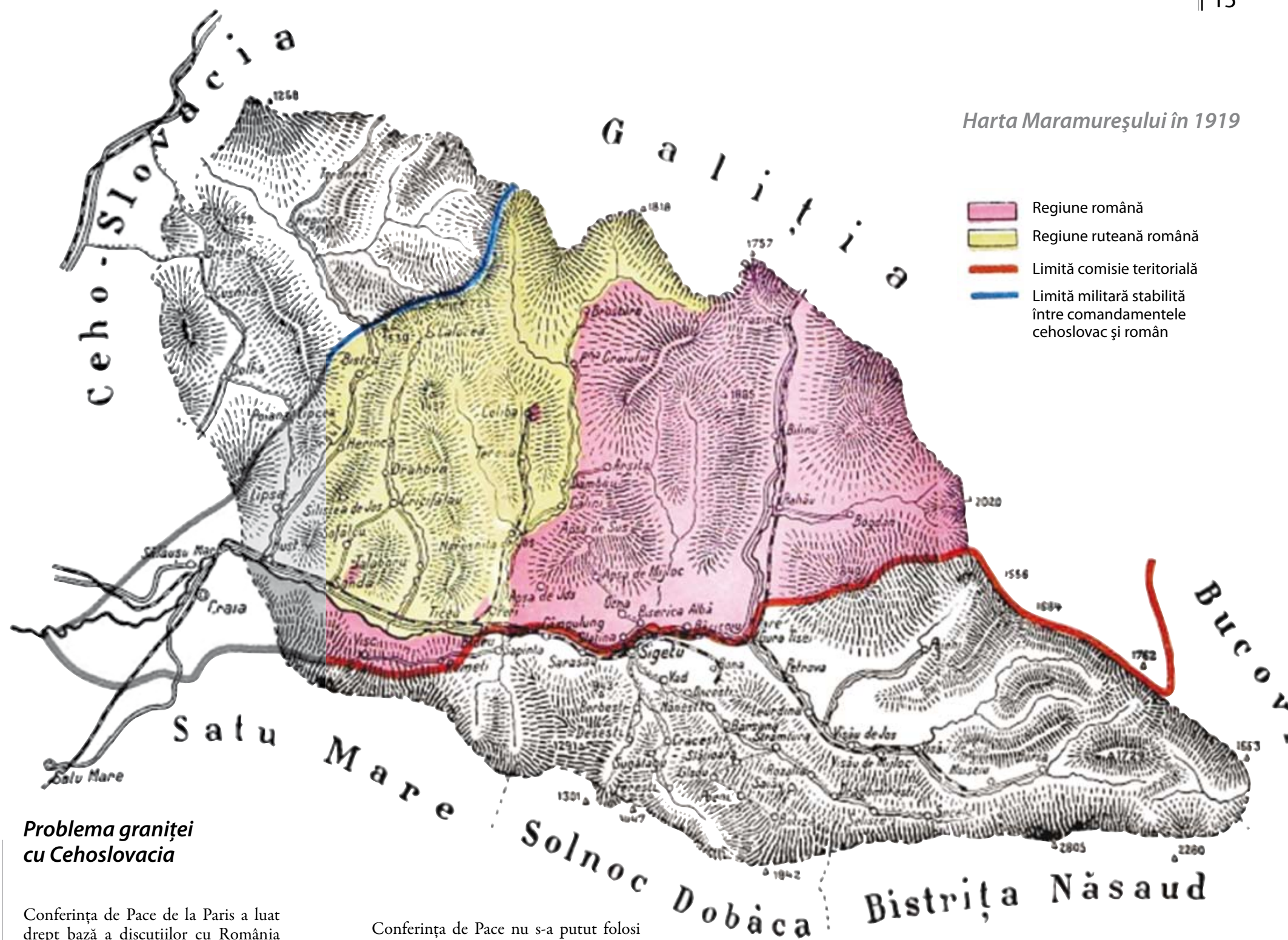
La începutul lui ianuarie 1919, Maramureșul a fost ocupat de către trupe ucrainene. Drept urmare, la Sibiu a fost trimisă o delegație condusă de Vasile Filipciuc pentru a solicita Consiliului Dirigent să intervină pe lângă Armata Română pentru a intra în Maramureș și a-l elibera. La 16 ianuarie a intrat în Maramureș Regimentul nr. 14 din Roman, sub comanda colonelului I. Gheorghiu, iar în ziua următoare a învins forțele ucrainene în lupta de la Cămara la Sighet. Ulterior, Regimentul și gărzile naționale românești au trecut la capturarea bandelor teroriste din Maramureș, ocupând teritoriul de pe ambele maluri ale Tisei până la Câmpulung la Tisa și Valea Tarasului. Vestul și nordul Maramureșului a rămas pentru moment sub control maghiar. În primăvara lui 1919 au început provocările armatei sovietice maghiare, ceea ce a determinat reluarea luptelor. În final, Regimentul nr. 14 a ocupat și restul Maramureșului, nu fără pierderi, în rândul subofițerilor și soldaților.

Odată cu eliberarea Maramureșului, a fost stabilită și administrația românească. La 28 aprilie 1919 a depus jurământul de credință noul prefect al județului, Vasile Chiroiu. Alte funcții au fost ocupate de către: Gavrilă Mihaly (subprefect), Alexandru Moldovan (prim notar al județului), Vasile Filipciuc, Flaviu Iurca, Iuliu Coman, Gheorghe Dan (pretori), Vasile Chindriș, Izidor Anderco, Iosif Rednic (juristconsulți), Gheorghe Coman (administrația financiară), Ion Rednic, Alexandru Bălin, Sig. Pop, Ivan Dan (serviciul sanitar), Alexandru Lazăr (prim-președinte la tribunal),

Iuliu Moys, Dumitru Grad (președinți la tribunal), Ilie Chindriș (prim-procuror), Desideriu Batin (președinte al sedriei orfanale), Tiberiu Chișiu (legist), Iuliu Pop Sighet, Petru Vaida Vișeu (președinți la judecătoria), Florent Mihaly (decan al baroului de avocați), Ion de Kovats (prodecan al baroului de avocați), Victor Hodor (primar al Sighetului), Teodor Pop (șef al poliției din Sighet), I. Stoia (revizor școlar), Vasile Iuga și Ștefan Bota (subrevizori școlari). Funcțiile mai mici au fost ocupate temporar de către persoane fără pregătire de specialitate.

În toamna anului 1919 au fost redeschise școlile secundare: un liceu de băieți și unul de fete și o școală normală de băieți la Sighetul Marmației, apoi un gimnaziu la Vișeu de Sus. Pentru susținerea elevilor și internatului gimnaziului din Vișeu, Vasile Filipciuc a întemeiat o fundație de 500.000 de coroane. Gavrilă Iuga a transformat casina din Vișeu într-una românească și a pus bazele Băncii Vișeuului, care avea un capital exclusiv românesc de 600.000 de lei.

În octombrie 1919 au fost aleși primii reprezentanți ai Maramureșului în Parlamentul României Mari: Gheorghe Bilașcu, Gavrilă Iuga, Vasile Chindriș, V. Pop, Teodor Bocotei, Orest Ilniczky (deputați), Alexandru C. Anderco, Simion Balea, I. Boroș și I. Pop senior (senatori). Deputatul Orest Ilniczky a citit în plen declarația prin care poporul rutean dorea să fie cuprins în hotarele României, „văzând în aceasta unicul mijloc de a putea scăpa de mizeriile în care au ajuns, datorită latifundiilor oligarhice și erariale”

Problema graniței cu Cehoslovacia

Conferința de Pace de la Paris a luat drept bază a discuțiilor cu România tratatul de alianță încheiat în 1916, care prevedea granița nouă pe râul Tisa. De acest fapt a profitat delegația cehă pentru a cere partea nordică a Maramureșului. Între timp, Armata Română a sprijinit armata cehoslovacă împotriva ofensivei trupelor sovietice maghiare, iar comandamentul român în frunte cu generalul Constantin Prezan a stabilit de comun acord cu comandamentul cehoslovac o linie de demarcație între cele două țări, ce oferea României aproape tot Maramureșul. Neprimind nicio instrucțiune de la primul ministru, delegația română la

Conferința de Pace nu s-a putut folosi de acest avantaj pentru a stabili granița definitivă. La 12 septembrie 1919 guvernul Brătianu a fost înlocuit de guvernul Văitoianu. Ministrul secretar de stat Alexandru Vaida-Voevod a înaintat un raport documentat asupra frontierei nordice a României, prin care cerea plasele Sighet, Tisa, Taras și jumătate din Teceu, toate cu populație majoritar românească. La 1 decembrie Vaida-Voevod a ajuns la șefia guvernului, în care calitate l-a numit pe Gavrilă Iuga drept expert în problema maramureșeană pe lângă delegația română la Conferința de Pace. Gavrilă Iuga a realizat multiple

hărți, memorii și documente, prin care a dovedit caracterul românesc al Maramureșului întreg, ceea ce constituia o îndreptățire incontestabilă a României de a-l cere. Relațiile între delegațiile cehă și română au cunoscut o îmbunătățire în această perioadă, astfel că la începutul anului 1920 au început tratative între cele două părți privind frontiera maramureșeană. În cele din urmă, delegația cehă a consimțit în martie 1920 să lase României tot Maramureșul, cu excepția plasei Dolha. Însă la 13 martie 1920, guvernul Vaida-Voevod a fost

schimbat, iar în aceste condiții partea cehă a refuzat să mai semneze acordul, pretextând că partea română nu mai are împuternicire legală. Guvernul Averescu nu a continuat tratativele, iar la sfârșitul lui iulie 1920 a ordonat retragerea Armatei Române pe malul stâng al Tisei. Cercurile diplomatice internaționale au considerat acest gest drept o renunțare la partea de peste Tisa a Maramureșului, iar armata cehoslovacă a ocupat definitiv zona părăsită.

ION BĂILĂ. „*Imnul unirei*”

Poezie scrisă de Ion
Băilă „cu prilejul mării
Adunări Naționale
din Alba Iulia”, la 1
decembrie 1918 și
publicată în ziarul Sfatul
Imnului Unirii

Cu privilegiul mării adunări naționale din Alba-Iulia.
Neam român din patru unghiuri, fruntea ți-o ridică sus,
Căci din somnul cel de moarte înviat-ai ca Isus !
Lanțul sclavului de veacuri azi îl scuturi la pământ,
Iar dușmanii tăi ca pleava umblă-acum bătuți de vânt.
Cei ce au vrut ca să-ți răpească legea ta și graiul tău
Au ajuns de-ocara lumii sub blăstămul cel mai rău.
Neam român, ridică-ți glasul, căci și cerul și pământul,
Vreau acum să te asculte, să-ți audă azi cuvântul.
În cetatea cea străbună ridicată, de Traian,
Azi se ‘nalță a doua oară, falnic vulturul român
Și cu ochii lui cei ageri spintecă văzduhul mare
Neamului roman să pună și mai largi hotare,
Neam român, îndreaptă-ți ochii spre cetatea’n care-odată
A intrat Mihai Viteazul cu viteaza lui armată.
Nu vedeți voi pe ruina zidurilor învechite
Umbra lui, care vestește vremurile împlinite
De-a lua în stăpânire pe vecia vecilor
Ce dușmanii îi răpiră tâlhărește, prin omor?
Neam român, tu și urechia ți-o apleacă și ascultă,
Căci povestea ta e lungă și durerea ta e multă.
Mut ai fost tu până astăzi și de-ai vrea ca să mai taci
Ar vorbi în lumea largă pietrele pe cari-le calci.
Schingiuirile lui Horia cum pot rămânea uitate?
Horia, care ‘ntăiu strigase; „împărate, fă dreptate!”
Neam român, până acum toată ți-au fost în zadar;
Și revolta cu puterea,-ca și ruga la altar,
Căci dușmanii te ‘mpărțiră - să te poată stăpâni
Astăzi însă într’un cuget și ntr’un simț ne vom uni
Și vom spune în lumea mare că suntem aceiași fi
Noi Români din patru unghiuri și din patru ‘mpărății.,
LXII. 1918.

Ion Băilă,
Sfatul, Sighet, an II, nr. 2-3, din 11 (24) ian. 1919, p. 7